

ALEKSANDRA PIOTROWSKA, Londyn

TOMASZ OŹÓG, Lublin

SYMBOLE RUCHU ŚWIATŁO–ŻYCIE I ICH WYCHOWAWCZE ZNACZENIE

I. WPROWADZENIE

Symbol jest podstawowym sposobem wyrażania, zapisu i przekazywania innym istotnych treści, właściwych jedynie człowiekowi¹. Struktury symboliczne utrwalone w obrazie i języku, a także w rytuałach, obrzędach i mitach, pełnią ważną rolę w życiu zbiorowym i jednostkowym. Towarzyszą człowiekowi od urodzenia i podobnie jak mowa pomagają we wprowadzeniu ludzkiej osoby w rzeczywistość zewnętrzną i świat własnych przeżyć. Myślenie słowno-pojęciowe nie wyczerpuje całego zakresu ludzkiego poznania. Może ono przybierać formy pozalingwistyczne, posługujące się obrazem i symbolem, który odsyła do rzeczywistości w sposób inny niż myślenie słowno-pojęciowe². Symbol mieści się w kategorii znaków mediujących, zastępujących przedmiot, odsyłających w specyficzny sposób do rzeczywistości zewnętrznej, a w tym do rzeczywistości transcendentnej. Jako struktura pośrednicząca symbol zbliża człowieka do rzeczywistości, gdyż mówi o niej w sposób analogiczny³. W zależności od rodzaju symbolu, kontekstu kulturowego, kompetencji osoby interpretującej może być bogatym źródłem wiedzy.

Każdy symbol istnieje jako synteza dwóch elementów: członu znaczącego, widzialnego, który jest nośnikiem znaczeń (symbolizujące) i członu oznaczanego – przedmiotu, do którego symbol odsyła (symbolizowane)⁴.

---

¹ H. G. G a d a m e r. *Rozum, słowo, dzieje*. Warszawa 1974 s. 50.

² C. R o w i ń s k i. *Wstęp*. W: *Wyobraźnia symboliczna*. Pod red. G. Duranda. Warszawa 1986 s. 12.

³ M. B e n s e. *Świat przez pryzmat znaku*. Warszawa 1980 s. 19.

⁴ T. T o d o r o v. *Wstęp do symboliki*. W: *Symbole i symbolika*. Pod red. M. Głowińskiego. Warszawa 1981 s. 36-39.

Mówiąc „symbol”, mamy zwykle na myśli pierwszy człon struktury – widzialny przedmiot symbolizujący. Jego znaczenia denotacyjne i konotacyjne są zwykle liczne, czasem tak bardzo, że graniczą z antynomią lub są wręcz antynomiczne (np. symbolika ognia). Ze swoimi desygnatami symbol jest złączony, jak to nazywa E. Fromm, „wewnętrznym pokrewieństwem”⁵. Jest to „pokrewieństwo” obrazu i znaczenia, postaci zmysłowej i jej sensu, czyli sposobu rozumienia przedmiotu. Umiejętność „odczytania” symbolu polega na „uchwyceniu” jego znaczeń – zrozumieniu analogii.

Rozwój człowieka polega między innymi na tworzeniu, a potem pogłębianiu i poszerzaniu diady „ja–świat”⁶. W tym otwarciu na rzeczywistość, którego celem jest pełny rozwój człowieka, ważną rolę odgrywają symbole. Są one nośnikiem nowych znaczeń, poszerzają gamę przeżyć, porządkują wewnętrzne doświadczenie. Jako struktury pośredniczące, symbole mają szczególne miejsce „w rozmowie, którą prowadzą z nami rzeczy”⁷.

W tym kontekście symbol staje się narzędziem zmian, które można sprowadzić do dwóch kategorii: integracji i transgresji. Przebiegają one na trzech płaszczyznach ludzkiej egzystencji: jednostkowej, społecznej i transpersonalnej⁸.

W wymiarze jednostkowym symbol może stanowić narzędzie wewnętrznej integracji w sferze poznawczej, emocjonalnej i motywacyjnej. Jest źródłem wiedzy o rzeczywistości. Przyczynia się do znalezienia odpowiedzi na pytania szczególnie trudne, niedostępne dla analizy dyskursywnej. Z drugiej strony, symbol może integrować „dane” wypracowane na podstawie rozumowania, efektu klasycznych operacji umysłowych: porównywania, klasyfikowania, abstrahowania i uogólniania. Może on być uzupełniany czy reorganizowany dzięki „danym” płynącym z symbolu.

Wiedza, jaką zdobywa człowiek za pośrednictwem symbolu, dokonuje zwykle restrukturyzacji jego samowiedzy – jest źródłem zmian w obrazie siebie. Symbole i znaczenia, które one niosą są czynnikiem transgresji, a więc wykraczania poza *status quo*, nie tylko w wymiarze poznawczym, ale także egzystencjalnym⁹.

---

⁵ Zapomniany język. Warszawa 1977 s. 26.

⁶ J. N u t t i n. *Struktura osobowości*. Warszawa 1968.

⁷ A. B r o n k. *Rozumienie, dzieje, język. Filozofia hermeneutyczna H. G. Gadamera*. Lublin 1986 s. 153.

⁸ R. G e r a r d. *Integrational Meaning of Symbolical Presentations*. W: *Thought and Thinking*. Ed. by A. Orthony. Cambridge 1979 s. 78-89.

⁹ J. K o z i e l e c k i. *Transgresyjna koncepcja człowieka*. Warszawa 1987.

Język symboliczny to „mowa bezpośrednich olśnień”¹⁰, która dotyka odczuć i pragnień, budzi je, wpływa na ich rozwój, porządkuje i je określa. Symbole „tematyzują nasze doświadczenie”¹¹.

Symbole związane są także z motywacyjną sferą człowieka, przynoszą również propozycje dotyczące ocen i wartości. Aksjologiczny przekaz jest żywy, zwłaszcza w przypadku symboliki religijnej. Wprowadza ona bowiem kategorie zamiaru, celu, woli, działania, wierności obietnicy¹². „Dialog” z symbolem prowadzi do rewizji życia w kontekście wartości, jakie przekazuje. „Wizja” ta pociąga, motywuje do dalszego rozwoju, ukazuje najgłębsze wewnętrzne możliwości człowieka. Symbol „nasuwa tematy do rozmyślań, pozwala stać się w pełni sobą, poprzez antycypację sposobów rozwoju i dojrzwania”¹³.

W wymiarze społecznym, symbole są jednym z czynników umożliwiających powstanie grupy, jej rozwój i działanie. Grupa powstaje przez identyfikację poszczególnych osób z symbolami. Uczestnictwo – jego rodzaje i stopnie – jest na różny sposób „uwikłane” w języku symboli. Symbole służą także aktualnemu organizowaniu doświadczeń grupy¹⁴. Odczytywane wspólnie symbole określają tożsamość grupy i nadają jej poczucie odrębności. Indywidualny wysiłek odczytywania i asymilacji znaczeń łączy się z wysiłkiem grupowym, jest od niego zależny, jednocześnie jeden wzbogaca drugi – stymuluje i określa granice rozumienia.

Wymiar transpersonalny – to inaczej wymiar religijny. W doświadczeniu religijnym język symboliczny odgrywa szczególną rolę – tak w płaszczyźnie poznawczej, emocjonalnej, jak i motywacyjnej. Poznawanie znaczeń symbolu dokonuje się tutaj według zasady „koła hermeneutycznego”, która głosi: należy zrozumieć, żeby wierzyć, lecz trzeba wierzyć, żeby zrozumieć¹⁵. Symbole religijne są środkiem, który pomaga opisać relację człowiek–Bóg. Są także narzędziem służącym angażowaniu osoby ludzkiej w świat nadprzyrodzony – „odnalezieniu się w żyjącym Bogu”¹⁶. Dla osoby religijnej działanie Boga w świecie dokonuje się poprzez symbole. Uprzywilejowanym miejscem działania Boga poprzez symbole jest liturgia, sakramenty i Pismo święte.

¹⁰ M. C z e r w i ń s k i. *Przyczynki do antropologii współczesności*. Warszawa 1988 s. 92.

¹¹ L. G i l k e y. *Nazywanie wichru. Odnowa języka religii*. Warszawa 1976 s. 276.

¹² J. B a r b o u r. *Mity, modele, paradygmaty*. Kraków 1983 s. 24.

¹³ P. R i c o e u r. *Egzystencja i hermeneutyka*. Warszawa 1985 s. 9.

¹⁴ B a r b o u r, jw. s. 10.

¹⁵ R i c o e u r, jw. s. 36.

¹⁶ J. van der V l o e t. *Symbole i nasze mówienie o Bogu*. „Communio” 1992 nr 3 s. 7-12.

II. SYMBOLE RUCHU ŚWIATŁO–ŻYCIE I ICH ZNACZENIA

W życiu i działalności Ruchu Światło–Życie są obecne różne symbolizmy wybrane z „bogatej skarbnicy” chrześcijaństwa. Symbole pojawiają się na wszystkich etapach formacji uczestników Ruchu. Występują jako elementy liturgii i obrzędów pozaliturgicznych, są tematem studium biblijnego i katechezy. Można je dostrzec w postaci emblematów, przedmiotów, specyficznych zwrotów językowych, także w działaniach i gestach.

Przedstawione w poniższej analizie symbole zostały wybrane spośród innych zarówno ze względu na ich treść, jak i częstotliwość występowania. W metodzie przeżyciowo-wspólnotowej, charakterystycznej dla ruchu oazowego, symbole te odgrywają ważną rolę. Celowo została tutaj pominięta symbolika liturgiczna i sakramentalna jako wspólna dla całego Kościoła.

1. *Światło–Życie*

Metaforyczna nazwa Ruchu nawiązuje do symbolizmu światła i do związków światła z życiem. Światło ze względu na swoją niematerialną naturę jest przede wszystkim szczególnie przejrzystym i czytelnym symbolem Boga. Jest jednocześnie znakiem rzeczywistości niematerialnej, duchowej, istnienia radykalnego różnego od istnienia przedmiotowego. Światło jest symbolem poznania. Ciemność to niewiedza. Istnienie światła sprawia, że człowiek może dostrzec rzeczy takimi, jakimi są.

Światło i życie są ze sobą związane w sposób naturalny. Ten związek ma znaczenie symboliczne dla życia wewnętrznego, duchowego. Metaforyczna jest nazwa Ruchu, cel jego istnienia i działania. Jest nim rozwój dojrzałego chrześcijanina, który zmienia siebie „światło poznawanej prawdy wprowadzając w życie”¹⁷. Nazwa ta jest także bezpośrednim nawiązaniem do słów Jezusa Chrystusa: „Kto idzie za mną, nie będzie chodził w ciemności, lecz będzie miał światło życia” (J 8, 12).

Greckie słowa *fós* (światło) i *zoe* (życie) nałożone na siebie w formie krzyża stanowią emblemat Ruchu. Jest to starożytny monogram imienia Jezus znany w pierwszych wiekach chrześcijaństwa i rozpowszechniony w Syrii, gdzie jak pisze D. Forstner, umieszczano go nad drzwiami „dla zapewnienia opieki i błogosławieństwa Bożego”¹⁸.

Symbol światła w postaci zapalanej świecy towarzyszy każdemu zgromadzeniu Ruchu. Rozpoczynając spotkanie, osoba prowadząca zwykle zapala świecę ze słowami „Światło Chrystusa”. Formuła ta nawiązuje do średniowiecznych

---

¹⁷ *Pomoce formacyjne do Kroku 1 (Jezus Chrystus)* [b.m.r.w.] s. 14.

¹⁸ D. F o r s t n e r. *Świat symboliki chrześcijańskiej*. Warszawa 1990 s. 38.

zwyczajów wnoszenia światła na początku nocnych modlitw zakonnych i liturgii Wielkiej Soboty. Szczególnego znaczenia nabiera obecność tego znaku w czasie studium biblijnego i katechezy, kiedy przypomina, że prawdziwym źródłem światła są słowa Pisma św. Zapalona świeca towarzyszy obrzędowi „odnowienia przyrzeczeń chrzcielnych”. Jest wtedy znakiem przejścia z ciemności do życia w Bożym świetle, a zarazem znakiem wejścia w grupę ludzi świadomie przeżywających swoje chrześcijaństwo. Światło świec i pochodni rozjaśnia ciemność podczas procesji „wyjścia”. Jest to kulminacyjny moment rekolekcji II stopnia, kiedy to cała grupa wyrusza poza miejsce zamieszkania, nawiązując do Wyjścia Izraelitów z Egiptu. Tym razem symbol światła mówi o obecności Boga, ochraniającego wśród niebezpieczeństw i prowadzącego właściwą drogą. Symbolika światła jest także obecna w „obrzędzie przekazania światła”, kończącego formację animatorów. Otrzymują światło, które będą przekazywać dalej, służąc wspólnocie „słowem i życiem”.

2. Droga

Droga to pewna część przestrzeni dostępna szczególnemu doświadczeniu człowieka. Posiada początek – punkt wyjścia i cel – do którego prowadzi. Jedno i drugie odróżnia ją od przestrzeni niezorganizowanej, czyli od bezdroży. „Być w drodze” to znaczy pokonywać przestrzeń. Droga wymaga determinacji, podtrzymywania decyzji wędrowania, przyjęcia trudu i wysiłku, który związany jest ze zmierzaniem do celu.

Droga jest wielką metaforą ludzkiego życia. Żyć – to znaczy być w drodze. Systemy religijne zwykle starały się nadawać wędrowaniu wymiar sakralny. Proponują także określenie celu i drogę, która jest nazywana drogą życia. Ewangelia odnosi metaforę drogi do osoby Jezusa Chrystusa: „Ja jestem Drogą, Prawdą i Życiem”.

W Ruchu Światło-Życie cały proces formacji został nazwany „drogą nowego człowieka”. Kolejne etapy życia i uczestnictwa określane są jako stopnie, co przywołuje symbolizm wstępowania, charakterystyczny dla opisu rozwoju duchowego. Formacja podstawowa doprowadza uczestników do podjęcia decyzji dalszego podążania drogą. Uroczyste wprowadzenie adeptów podczas obrzędu tzw. *scrutinium* potwierdza to postanowienie wobec grupy. W czasie całej formacji uczestnik Ruchu otrzymuje czytelne znaki, które będą go prowadzić. Są to tzw. drogowskazy nowego człowieka. Treść drogowskazów określa pierwszy rok pracy formacyjnej. Dziesięciu drogowskazom odpowiada dziesięć kroków ku dojrzałości chrześcijańskiej. Droga proponowana przez Ruch ma wiele wartości, które decydują o jej atrakcyjności: wyraźnie postawiony cel i sposoby jego osiągnięcia. Jest to zarazem „droga dobra”, czyli taka, która pomaga w

realizacji siebie i wartości religijnych. Jest to „droga wspólna” przeżywana we wspólnocie osób pomagających sobie.

Symbolika drogi obecna jest w wielu pieśniach i piosenkach Ruchu.

3. *Pustynia*

Symbolika pustyni przywodzi na myśl świat posępnej i wrogiej przestrzeni, gdzie jest niemożliwe normalne życie fizyczne. Pustynia nie jest miejscem, które można uczynić odpowiednim do zamieszkania, oswoić. Człowiek może ją jednak przemierzać w nadziei, że dotrze znowu do okolic, w których jest życie. Czas pobytu na pustyni to poszukiwanie drogi wśród bezdroży i bezmiaru piachu, zmaganie się z pragnieniem, głodem, bezradnością, samotnością i iluzją. Pustynia odsłania przed wędrowcem „wielkość i ryzyko jego własnego bytu, jego istnienia pomiędzy niebem i piekłem”¹⁹.

Pustynia jest w tradycji różnych religii miejscem szczególnego doświadczenia religijnego, miejscem próby i kuszenia, a także ucieczki, która pomagała w pełniejszym spotkaniu Boga. Pustynia była także miejscem, gdzie przygotowywano się do misji i działania wśród ludzi.

Ruch Światło–Życie posługuje się symboliką pustyni w dwojaki sposób:

1. W sensie negatywnym, porównując zmaterializowany świat współczesny do pustyni, w której nie może się rozwinąć normalne życie duchowe. Kontrastowo w tym kontekście pojawia się popularna nazwa Ruchu „Oaza Nowego Życia”. Wspólnoty Ruchu są przedstawiane jako środowisko sprzyjające rozwojowi jej członków, jako miejsce odpoczynku, gdzie nabiera się sił fizycznych i duchowych przed dalszą wędrówką, realizacją podjętych „na zewnątrz” działań.

2. W sensie pozytywnym pustynia jest ukazywana jako miejsce ciszy i kontemplacji, oderwania od codziennych trosk, wyjścia naprzeciw Bożemu wezwaniu. Wymaga to rezygnacji z wygodnego, pozornie spokojnego i łatwego życia. Ten obraz jest eksponowany zwłaszcza podczas przeżywania rekolekcji II stopnia, opartych na motywach księgi Wyjścia. Długotrwała wędrówka Izraelitów przez pustynię jest symbolem drogi, jaką przemierza osoba razem ze społecznością religijną, aby mocniej doświadczyć Boga. Rekolekcje II stopnia w swojej wewnętrznej strukturze nawiązują do innych znaków rozbudowanej symboliki *Exodusu*. Pojawia się znak obecności Boga – obłok, ciemność (znak zła i grzechu), manna (symbol Eucharystii), laska i woda ze skały (łaska), tablice (Boże Prawo).

---

¹⁹ T e n z e s. 83.

4. Woda

Symbolika wody jest bardzo bogata w znaczenia²⁰. Woda jest między innymi symbolem życia i środowiska, które pomaga życiu – zawiera w sobie zarodki życia, podtrzymuje je i „ożywia”. Człowiekowi pozwala podtrzymywać życie, gdyż gasi jego pragnienie i obmywa go z brudu.

W Biblii ukazany jest związek wody z Duchem Bożym. Pismo św. posługuje się symbolem wody dla przybliżenia natury i działania Trzeciej Osoby Boskiej. Wody potopu są symbolem śmierci, ale wody Jordanu, a potem wody chrztu są symbolem nowego życia. Zanurzenie w wodzie jest podstawą odrodzenia, regeneracji stworzenia. Życie chrześcijańskie to powtórne narodziny „z wody i Ducha”.

W życiu Ruchu symbolika wody przywoływana jest w obrzędzie „odnowy przyrzeczeń chrzcielnych”. Grupa rekolekcyjna udaje się do naturalnego źródła, nad brzeg rzeki lub jeziora. Tam, nie powtarzając zanurzenia, wszyscy odmawiają słowa formuły chrzcielnej. Jest to moment uświadomienia sobie swojego faktycznego stanu i przyjęcia go z odpowiedzialnością w kategoriach „nowego człowieka”.

5. Namiot

Namiot służy za schronienie ludziom, którzy są w drodze. W języku biblijnym stał się symbolem obecności Boga wśród ludzi. Bóg polecił Mojżeszowi zbudować święty Namiot, który od tej pory stał się dla Izraelitów Namiotem Spotkania.

Ruch Światło-Życie korzysta z symboliki namiotu i poprzez nią stara się przybliżyć modlitwę osobistą i problemy dialogu z Bogiem. Przez odwoływanie się do biblijnego pierwowzoru modlitwa jest ukazywana uczestnikom jako spotkanie, wezwanie, przywilej, wysiłek, źródło mocy i pouczenia²¹. W praktyce rekolekcji wszystkich stopni, modlitwa indywidualna jest nazywana Namiotem Spotkania.

6. Księga

Księga Pisma św. jest symbolem zapisanego w niej słowa Bożego. Jest ona szczególnym znakiem obecności Boga, podobnie jak Tora dla Żydów. Biblia zawiera „Słowa Życia”. Są one źródłem Światła, w którym człowiek może rozpoznać prawdę o sobie i swoim życiu, są także źródłem mocy, która umacnia życie człowieka i pomaga mu w realizacji podstawowego celu.

---

²⁰ M. E l i a d e. *Traktat o historii religii*. Warszawa 1966 s. 188-196.

²¹ *Pomoce formacyjne do Kroku 6 (Modlitwa)* [b.m.r.w.] s. 7.

Dla członków Ruchu Światło-Życie Pismo św. (Słowo Boże), ma stać się niezbędnym „pokarmem” zasilającym rozwój duchowy. Oznacza to „stały wysiłek zachowywania go i pójścia za nim”²². Zapoznanie się z Księgą Życia ma miejsce podczas cotygodniowego studium biblijnego w grupie, nazywanego Rozmową Ewangeliczną. Szczególne znaczenie dla całej formacji ma codzienna osobista lektura Pisma św. Akcentuje się także prawdę, że dialog z Bogiem powinien opierać się na Biblii.

7. Uczta – *agape*

Wspólnie przeżywany posiłek jest we wszystkich kręgach kulturowych wyrazem przyjaźni i jedności. Dzielenie się tym, co materialne prowadzi do wspólnoty duchowej. Przygotowanie i realizacja spotkania jest znakiem obdarowania, ofiarności i solidarności. Istotą tego uroczystego posiłku, jakim dla wspólnot Ruchu jest uczta – *agape*, jest głębsze zjednoczenie (integracja) wspólnoty zgromadzonej na świętowaniu. Uroczysty posiłek wiąże się ze świętowaniem. Podczas wspólnego ucztowania „doznania czysto fizyczne są interpretowane we wszystkich wymiarach, dają do myślenia, odkrywają w nas nową rzeczywistość”²³. Tego typu uroczysty posiłek – *agape* jest zwyczajem Ruchu Światło-Życie. Ukazuje współzależność obecności, przyjmowania i dawania. Prowadzi także do głębszego rozumienia Eucharystii i Kościoła.

8. Ciało

Nie tylko świat przedmiotów może być znakiem innej rzeczywistości. Także człowiek przez swoją strukturę, złożenie cielesno-duchowe, zewnętrzny wygląd, zachowania i gesty, mimikę i pantomimikę, może być traktowany jako znak – symbol. R. Guardini pisze, że „dusza nadaje kształt ciału”, tzn. przejawia się w słowach, gestach i działaniach²⁴. Mogą one mieć znaczenie symboliczne. Jednym z podstawowych symboli antropologicznych jest ciało człowieka.

Dla chrześcijanina ciało jest znakiem obdarowania, ma charakter naczynia, świątyni, która kryje w sobie coś zupełnie odmiennego od siebie i drogocennego. W postawie ciała wyraża się także relacja człowieka do Boga.

Program formacyjny Ruchu Światło-Życie zmierza do ukazania ciała ludzkiego w kategoriach antropologii biblijnej. Uczestnicy uczą się dostrzegać wartości i piękno ciała jako czegoś, co ma wymiar religijny. Uczą się doświadczać i czcić Boga „obecnego w sercu” człowieka i kształtować swoje ciało

---

²² *Karmić się Słowem Bożym. Pomoce formacyjne do Kroku 5* [b.m.r.w.] s. 5.

²³ M. M a l i Ń s k i. *Po co sakramenty?* Wrocław 1984 s. 138.

²⁴ *Formazione liturgica*. Milano 1988 s. 21-25.

tak, aby było „godnym mieszkaniem”. Ważną rolę w procesie formacji stanowi kultura ciała²⁵.

9. „Nowy człowiek”

Obecny w Ruchu ideał „nowego człowieka” ma swoje korzenie w Biblii i jest rozwinięciem obrazu nowego człowieka przedstawionego przez św. Pawła w Liście do Rzymian (Rz 6, 3-12). F. Blachnicki, założyciel Ruchu, pisał: nowy człowiek „nie jest czymś danym, ale czymś co musi się rozwijać i wraść przez całe życie”²⁶. Powstanie, rozwój i dojrzewanie nowego człowieka jest zresztą istotną treścią chrześcijańskiego życia, a także przedmiotem wysiłków wychowawczych i samowychowawczych.

Ideał „nowego człowieka” jest symbolem i wśród znaczeń, jakie ze sobą niesie na uwagę zasługuje: przekraczanie siebie, rozwój, dynamika, zmiana, wysiłek. Źródłem zmiany jest doświadczenie religijne i aktywność własna uczestnika. Jako elementy składowe ideału „nowego człowieka” wyliczane są: życie Słowem Bożym jako słowem życia, modlitwa, metanoia, życie sakramentalne, świadectwo, diakonia, czyli służba na rzecz wspólnoty lokalnej. Do realizacji tych aspektów ideału „nowego człowieka” Ruch przywiązuje wielką uwagę. Jako przykład realizacji wskazuje Marię – Matkę Jezusa, która jest obecna w Ruchu jako wzór osobowy.

III. PODSUMOWANIE

Symbolika religijna towarzysząca procesowi formacji członków Ruchu Światło-Życie wspomaga go i ukierunkowuje zarówno w aspekcie statycznym, jak i dynamicznym. W aspekcie statycznym symbole pomagają człowiekowi w poznaniu siebie, określeniu siebie samego w kontekście istniejącej Rzeczywistości. Symbol „daje do myślenia”, wprowadza w świat znaczeń, „daje Logos”, który może się stać zasadą porządkującą ludzkie życie. W aspekcie dynamicznym niesie ze sobą konkretne propozycje metod i sposobów realizacji ideału „nowego człowieka”. Poprzez swoje znaczenia symbole wskazują skuteczne środki rozwoju i wewnętrznej przemiany. W tym kontekście można analizować symbolikę Drogi, Namiotu, Pustyni i in.

W warstwicowej koncepcji wychowania S. Kunowskiego obecność i działanie symboli można śledzić we wszystkich warstwach: biologicznej, psycholo-

²⁵ *Pomoce formacyjne do Kroku 9 (Nowa Kultura)* [b.m.r.w.] s. 5.

²⁶ *Podręcznik Oazy Nowego Życia*. Krościenko 1985 s. 26.

gicznej, socjologicznej, kulturologicznej i duchowej²⁷. Można też to czynić badając aktywność symbolu w poszczególnych funkcjach pedagogicznych: *sanare, edocere, educere, educare, initiare* i *christianisare*²⁸.

a) Funkcja *sanare* (łac. uzdrawiać, leczyć)

Jest to działalność pedagogiczna mająca na celu podsyćanie energii i żywotności wychowanka. Dotyczy ona przede wszystkim prawidłowego rozwoju fizycznego i moralnego, ochrony zdrowia i bezpieczeństwa. Symbolika, którą posługuje się Ruch, wspomaga realizację tej funkcji. Dotyczy to szczególnie symboliki Ciała, Drogi, Wody, Namiotu.

b) Funkcja *edocere* (łac. gruntownie nauczać, pouczać)

Funkcja ta obejmuje przede wszystkim wychowanie umysłowe. Polega na „nauczeniu człowieka mądrego i samodzielnego szukania prawdy o sobie, świecie, Bogu – zgodnie ze światłem Logosu”²⁹. Realizacja tej funkcji to nie tylko dostarczanie nowych informacji i wiedzy, ale także rozwijanie sposobów myślenia. Symbolika religijna, w tym symbolika Ruchu Światło-Życie, stwarza możliwości bogatszego i głębszego poznania rzeczywistości. Kontemplacja „znaków świętych” pozwala na poszerzenie swoich możliwości poznawczych, nie tyle w sensie ilościowym, co raczej w sposobie widzenia świata, szukania głębszych znaczeń i ich związków z własnym życiem.

c) Funkcja *educere* (łac. wyprowadzić, poprowadzić w górę)

Realizacja tej funkcji służy „wyprowadzeniu” wychowanka ze stanu naturalnego do wyższego stanu moralnego. Ma pomagać w wyzwoleniu się z egoizmu, przystosowaniu się do zadań życia społecznego – pod względem moralnym (być dobrym) oraz życiowym (być użytecznym, społecliwym). W programie Ruchu realizacji tej funkcji służą różne formy działania, np. aktywność w zakresie pomocy potrzebującym, ewangelizacji itd. Symbole pomagają w odczytywaniu społecznych treści i wartości. Taką rolę pełnią różne symbole religijne, także Uczta-Agape, Droga, Nowe Życie.

d) Funkcja *educare* (łac. wychowywać)

Jej realizacja ma na celu uwrażliwienie człowieka na świat wartości, rozbudzenie i uszlachetnienie jego pragnień, kierowanie jego rozwoju ku określonym ideałom. W formacji proponowanej przez Ruch kluczową rolę spełnia ideał „nowego człowieka”. Bogate znaczenia zawarte w tym symbolu odpowiadają ludzkiej potrzebie rozwoju, zmiany siebie i swojego życia, realizacji ideału.

²⁷ S. K u n o w s k i. *Podstawy współczesnej pedagogiki*. Łódź 1987 s. 274.

²⁸ Tamże s. 274-279.

²⁹ Tamże s. 276.

e) Funkcja *initiare* (łac. spowodować, obudzić, wywołać)

Jest to inaczej funkcja wprowadzania wychowanka w sprawy doczesnego i wiecznego losu. Jego zrozumienie możliwe jest w kontekście i kategoriach religijnych. Liczne symbole Ruchu pomagają w realizacji tej funkcji. Znak wody wskazuje na konieczność świadomego poddania własnego życia Bogu, po to między innymi, aby zrozumieć swój los. Symbol Księgi mówi o konieczności sięgania do Słowa Bożego, aby poznać swój los i nadać mu znaczenie. Podobny sens posiada Namiot Spotkania.

f) Funkcja *christianisare* (łac. czynić chrześcijańskim)

Realizacja tej funkcji polega na odnoszeniu wszystkich oddziaływań wychowawczych do kontekstu religijnego – „uświęcanie wszystkich działań wychowawczych”. Symbolika religijna spełnia tę zasadniczą funkcję niejako *per se*, ponieważ wskazuje na rzeczywistość nadprzyrodzoną jako płaszczyznę odniesienia dla ludzkiego życia. W życiu Ruchu i doświadczeniu religijnym jego uczestników symbolika religijna pełni rolę zasadniczą, podobnie jak w całym życiu chrześcijańskim.

*

Występujące w Ruchu Światło-Życie symbole nie tylko określają dynamikę i rytm jego życia, ale także spełniają ważną rolę w życiu jednostkowym, jak i społecznym. Ubocznie pełnią też funkcje psychopedagogiczne. Symbolika Ruchu przyczynia się nie tylko do określenia ideału osobowości, ale także wpływa na jego realizację. Ślady obecności symboliki i znaczeń, które ona przynosi można znaleźć w biologicznej, psychologicznej, socjologicznej, kulturowej i duchowej sferze człowieka.

„Zapomniany język” symboli ma ważne znaczenie dla procesu wychowania i samowychowania. Wydaje się, że w zakresie tego ostatniego, rola symbolizmu wzrasta tym bardziej, im bardziej zmniejsza się wpływ innych czynników.

THE SYMBOLS OF THE LIGHT-LIFE MOVEMENT
AND THEIR EDUCATIONAL SIGNIFICANCE

S u m m a r y

The symbols that occur in the Light-Life Movement not only define the dynamics and rhythm of its life but also play an important role both the life of an individual and in that of society. Apart from that they also fulfill psychopedagogical functions. The symbols of the movement not

only help to formulate the personality ideal, but they also encourage putting it into practice. Traces of presence of the symbols and of the meanings they bring can be found in man's biological, psychological, sociological, cultural and spiritual, sociological, cultural and spiritual spheres.

The „forgotten language” of symbols is vital for the processes of education and self-education. It seems that with respect to the latter one the role of the symbols increases proportionally to the decrease in the influence of other factors.

Translated by Tadeusz Karłowicz